

Рівненщина культурно-мистецька: портрет у часі і просторі

Виткалов С. В. *Рівненщина: Культурно-мистецький потенціал в парадигмах сучасності: монографія / С. В. Виткалов; за ред. Виткалова В. Г.; Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. — Рівне: ПП ДМ, 2012. — 416 с. : іл.*

Такий культурно-розмаїтий терен, яким є сьогодні Рівненщина, уже чималий час привертає увагу краєзнавців. Тож культурно-мистецькі практики краю час від часу знаходять своє відображення у публікаціях різних рівнів, напрямів і жанрів. Переважно це розвідки у періодичній пресі, присвячені певній акції, художній програмі, окремому виконавцю або колективу, тобто вони мають певні обмеження, вирізняються або довідковим характером, або ж звузженим фокусом висвітлення теми. Інакше кажучи, при їхній багатогранності, глибині проникнення у закономірності та специфіку того чи іншого явища культурно-мистецького життя, мають характер переважно розрізнених наукових пошуків, не об'єднаних спільним дискурсом.

В аналізованій монографії С. Виткалова культурно-мистецьке життя Рівненщини, що здійснюється під впливом державотворчих процесів у країні, виступає предметом спеціального комплексного наукового дослідження, що ґрунтується на узагальненні, систематизації великого за обсягом фактографічного матеріалу. Глибокому науковому аналізу процесів культурно-мистецького життя краю сприяло використання автором кластерного підходу, який уможливив виявлення найважливіших, системостворюючих його факторів. Фундаментальність змісту монографії обумовлена й іншими ефективними методами дослідження, високий рівень володіння якими засвідчив молодий вчений.

Рецензоване видання складається зі вступу, п'яти розділів, до яких увійшли 25 параграфів, висновків до кожного розділу та загального висновку, списку використаних джерел і літератури, географічного та іменного покажчиків. Для кращої орієнтації в окресленій проблемі посилення розміщуються після кожного параграфу (розділу). Загалом список використаних джерел та літератури вражає масштабами опрацьованих обсягів та глибиною фокусування аналізу: це 805 позицій, значна частина яких — матеріали поточних архівів установ культури.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено його предмет, мету і завдання, розкрито теоретико-методологічні засади, наукову новизну і практичну значимість, методи наукового аналізу. Визначено хронологічні межі й апробацію дослідження.

У першому розділі "Теоретико-методологічні засади дослідження регіональної культурно-мистецької практики" представлено глибокий аналіз джерельної бази та історіографії досліджень культурних процесів Волинського краю. Монографічна і довідникова література, що стали предметом окремого наукового вивчення, класифіковані за трьома групами за визначеними автором структурно-змістовими ознаками.

У розділі II "Історичне підґрунтя культурних процесів" виявлені та окреслені витoki художнього життя міста, проаналізовано роль і місце театрального мистецтва у системі формування духовності та основ національного світогляду населення (50—70-ті роки ХХ століття). Автором розкрито соціальну значущість і форми організації художнього ама-

торства доби у системі культурного обслуговування населення. Вагому частину розділу відведено висвітленню сутності та змісту культурологічної освіти як основи культурної діяльності в краї, здійсненого на основі аналізу діяльності Рівненського факультету Київського державного інституту культури (реорганізованого в Інститут мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету), музичного училища та Дубенського коледжу культури і мистецтв РДГУ, шкіл естетичного виховання Рівненщини тощо.

Розділ III "Культурно-мистецький потенціал Рівненщини в умовах сьогодення" характеризується ретельним історіографічним та мистецтвознавчим аналізом культурно-мистецького життя у сучасному просторі. Параграф 3.1 присвячено пам'яткам архітектури краю — замкам, монастирям та церквам. Здійснено ґрунтовний історико-культурологічний опис архітектурних скарбів Рівненщини — Острозького замку, Клеванського, Корецького, Новомалинського, бастионного Дубенського замків, Спасо-Преображенської церкви та Тараканівського форту Дубенщини, церкви Св. Миколая с. Городок, монастирів-фортець сс. Устенське (Дермань) та Межирічі, інших пам'яток. Завершує параграф таблиця, що містить перелік пам'яток архітектури Рівненщини різних історичних періодів із зазначенням їхнього датування, місцезнаходження, охоронних номерів та номерів у комплексі.

У параграфі 3.2 "Культурно-мистецький чинник як фактор духовного становлення держави" здійснено визначення рівня можливості самореалізації особистості в культурному просторі краю, аналіз його культурної інфраструктури та напрямів регуляторної діяльності органів державної влади в царині культури й мистецтва.

Окремий параграф дослідник присвятив аналізу інформаційного простору сучасної Рівненщини, а саме структурі періодичних видань, тематичного наповнення телерадіопростору та місцевого поліграфічного сектору. Привертають увагу зведені таблиці, що відображають рівень виконання телерадіооб'єднаннями Рівненщини вимог чинного законодавства України та умов ліцензій щодо обсягів мовлення, частки вітчизняного та власного продукту в програмах (передачах), використання української мови та жанрове (тематичне) наповнення власних програм ефірних ТРО.

Клубний потенціал області (експериментальний досвід Рівненщини) розкрито автором у параграфі 3.4, де аналізуються соціально-культурні передумови, шляхи організації та напрями діяльності культурно-дозвілєвих комплексів, їхня роль у процесі формування та підтримки духовності населення. У монографії розповідається й про історію сьогодення бібліотек Рівненщини як вагомому елементу системи інформаційної діяльності краю. Державний архів Рівненської області як інформаційний центр розглядається автором у параграфі 3.6, який містить історичну довідку, опис змісту і форм діяльності установи, аналіз специфічних особливостей формування та збереження фондів.

У зазначеному розділі проаналізовано також музейну мережу в системі культурної діяльності краю, висвітлено охорону історико-культурної спадщини в програмах діяльності місцевих органів влади, охарактеризовано національно-культурні меншини краю як фактор оптимізації духовного життя Рівненщини.

Надзвичайно вагомий за фактографічною базою наукового аналізу розділ IV "Сучасна Рівненщина як сфера реалізації культурних можливостей населення". У його змісті на матеріалах культурно-мистецького життя області логічно і послідовно розкрито сутність кіномистецтва та сучасного фото як культурного феномену, описане театральне життя

краю на зламі епох, систематизована фольклорна основа художньої культури сучасної Рівненщини, охарактеризована за організаційно-сутнісними ознаками фестивалісна практика краю, висвітлені творчі здобутки у сфері музичного життя. В одному із параграфів розповідається про туристичну Рівненщину, а саме "зелений туризм" як фактор оптимізації життєдіяльності місцевого населення. Зазначений параграф завершує зведена таблиця, в якій подаються відомості про сільські садиби Рівненщини із зазначенням назви, власника, адреси та характеру можливих послуг.

У розділі V "Проблеми і тенденції культурного поступу Рівненщини" розкрито культурні проблеми краю в умовах глобалізаційних викликів сучасності, визначено тенденції розвитку культурно-мистецького процесу.

В окремому параграфі вміщено творчі портрети діячів культури та окремих художніх колективів краю. 14 художньо-документальних нарисів висвітлюють життєвий і творчий шлях народного артиста України актора Г. Морозюка, знаного фотохудожника О. Харвата, талановитого живописця Ф. Бобрика, відомого художника К. Литвина, інших діячів культурно-мистецького простору краю.

Ознакою наукової зрілості автора можна вважати стилі, з огляду на загальний обсяг монографії, висновки. Виважено, логічно, аргументовано здійснено не тільки резюмувальну частину висновків, а й їхню рекомендаційну складову.

У монографії використано чималий візуальний ряд, що збагачує можливість відображення культурно-мистецьких процесів на Рівненщині, а в окремих випадках — збережені зразки архітектурної спадщини. Вміщено й велику кількість репродукцій мистецьких пам'яток місцевих художників, гра-

фіків, фотографії художніх колективів тощо, що дає можливість краще ознайомитися зі стилістикою творчості, мистецьким потенціалом краю. Іменний та географічний покажчик, уміщені наприкінці монографії, забезпечують швидкий і зручний механізм пошуку інформації про те чи інше явище, постать, населений пункт.

Монографія С. Виткалова "Рівненщина: культурно-мистецький потенціал в парадигмах сучасності" є унікальним за змістом і високоякісним за поліграфічним виконанням виданням. Це перша фундаментальна праця, що відображає культурно-мистецькі практики краю комплексно як систему взаємопов'язаних і взаємообумовлених складових елементів. При цьому кожен її елемент проаналізований, визначено його зміст, роль і особливості, охарактеризовано механізм взаємодії. Праця відзначається притаманною автору точністю слова, науковістю стилю, логікою й послідовністю викладу матеріалу. Рецензована монографія ще одна, і досить вдала, спроба гідного представлення культурно-мистецької Рівненщини у скарбниці духовного доробку нашої країни, а відтак — видання гідно репрезентує історичний край України і є вагомим внеском у сучасне регіональне мистецтвознавство.

Аналізована робота буде корисною для науковців та усіх тих, хто цікавиться історією та сьогоденням Волині.

Борис Забута,
доцент кафедри культурології РДГУ,
заслужений працівник культури України,
член Національної музичної спілки України

Надійшла в редакцію 14 травня 2012 року